

Železnice

Zgodovina

Prva vlečna vozila, ki so jih vlekli konji, so se pojavila pred vsaj 2000 leti v Grčiji, Malti in delih Rimskega imperija. Tiri so bili izklesani v kamen. Znova so se začeli pojavljati v Evropi okoli leta 1550, uporabljen pa je bil večinoma les. Proti koncu 18. stoletja so se začele pojavljati železne tirnice. Britanski gradbeni inženir William Jessop je zasnoval tirnico, ki naj se uporabi s kolesi z robnim vencem. Leta 1802 je Jessop odprl **Surrey Iron Railway** v južnem Londonu. To je najverjetneje **prva javna železnica**, čeprav so jo **poganjali konji**.

Prva parna lokomotiva, ki je delovala na tračnicah, je od leta 1804 delovala v Walesu, čeprav ni bila finančno uspešna. Zgradil jo je **Richard Trevithick**.

Prve uspešne parne lokomotive je zgradil **George Stephenson**, najbolj uspešna je bila znana lokomotiva **The Rocket**.

Prva uspešna železniška proga je bila **proga med Stocktonom in Darlingtonom** v severni Angliji, odprta leta **1825**. Kmalu je sledila proga Liverpool - Manchester, ki je dokazala uspešnost železniškega transporta.

Železnice so se kmalu razširile po Britaniji in po celem svetu in so za skoraj eno stoletje postale vodilen način kopenskega transporta. To je trajalo vse do izuma avtomobila in letala. Takrat se je začel postopoma zmanjševati pomen železnice.

Uporaba nadstirnih električnih kablov, kar je izumil Granville T. Woods leta 1888, je skupaj s še nekaterimi drugimi izumi Woodsa pripeljala do razvoja **elektrificirane železnice**. Prva taka je delovala na **Coney Islandu** od leta 1892.

Dizelske in električne lokomotive so po 2. svetovni vojni zamenjale paro kot pogonsko sredstvo v večini držav.

Veliko držav je od 60-ih let 20. stoletja začelo uporabljati **hitro železnicu**.

Železnica je imela v preteklosti tudi **odločilno vlogo pri širjenju industrije**:

- Omogočila je poceni prevoz surovin in blaga.
- Ponudila je delo tisočim delavcem na železnici in rudarjem, ki so kopali železovo rudo za izdelovanje železniških tirov in premog za pogon lokomotiv.
- Vplivala je na porast poljedeljske in ribiške proizvodnje, saj je omogočala prevoz njihovih izdelkov v oddaljene kraje.
- Ker se je potovanje pocenilo, je železnica navduševala za potovanja v oddaljene kraje. Ljudi je spodbujala k zaposlovanju v oddaljenih mestih.
- Po železniških tirih so potovali pošta, paketi in pisma, prav tako tudi časopisi s svežimi novicami.

Železnice v Sloveniji

Železnica v Sloveniji je ena izmed najbolj pogostih oblik prometa in transporta v Sloveniji. Celotno železniško omrežje je v lasti in upravljanju podjetja Slovenske železnice.

Zgodovina

Za uradni začetek železnice velja **2. junij 1846**, ko je bila odprta železniška proga **Gradec-Celje** in je tega dne prvič zapeljal vlak po slovenskih tleh; tako je postala Slovenija država z železnico.

Toda že leta 1820 je bila za potrebe gozdarstva v okolici Idrije zgrajena **gozdna železnica lauf**. Zaradi strateškega položaja je bila Slovenija v sklopu Avstro-Ogrske zmeraj prometno zelo pomembna in tako je bila med leti 1841 in 1857 zgrajena tudi Južna državna železnica ki je povezovala glavno mesto **Dunaj s Trstom**.

Za ohranjanje zgodovine skrbi Železniški muzej v Ljubljani.

Stanje danes

Leta 2006 je bilo v Sloveniji 1228,7 km železniške proge, od katere je bilo 330,4 dvotirne in 898,2 km enotirne. 1120,4 km proge je namenjenih za mešani promet, 2,2 km za potniški in 106,1 km za tovorni promet. 503,5 km proge je elektificirane. Na progi se nahaja tudi 3.355 mostov, viaduktov in prepustov v dolžini 16,98 km ter 94 predorov in galerij v skupni dolžini 37,4 km. Celotno infrastrukturo dopolnjuje še 129 železniških postaj; 109 mešanih, 8 potniških in 11 tovornih.

Glavne proge

- Dobova d.m. - Ljubljana
- Ljubljana - Jesenice d.m.
- Zidani Most - Šentilj d.m.
- Pragersko - Središče d.m.
- Ormož - Hodoš d.m.
- Ljubljana - Sežana d.m.
- Pivka - Ilirska Bistrica d.m.
- Divača - Koper

Zanimivosti

• Najhitrejši vlak na svetu danes vozi v Šanghaju. Imenuje se Maglev, kar pomeni magnetno lebdenje. Ta vlak doseže več kot 500km/h, vendar potnike običajno prevaža s hitrostjo 300km/h.

• lokomotiva Fairy Queen, ki je bila zgajena leta 1855 v Leedu v Veliki Britaniji, se še vedno uporablja za promet v Indiji.